

ВОЛЬНАЯ Беларусь

№ 5. 1917 г. Субота Выходзіць двойчы на тыдзень. 1 ліпня 1917 г. № 5.

ЦЕМНЫЕ СЛЫ ЗАВАРУШЫ- ЛІСЯ.

Беларускі рух расце і шырыца. З усіх бакоу Дзяржавы Расійскай прыходзюць весткі, што беларус прачнушчыся, самаусвядамліле слбе нацыянальна і патрэбства свайго права на культурна-нацыянальнае існенне. Арганізующа матросы-беларусы балтыйскае і чорноморскае флоты, мнона гаворуць аб сабе салдаты заходнаго і паўднёва-заходнага фронту, адтрымлівающа весткі а нацыянальным самаусвядамленим сярод уцякачоў-беларусаў з далёкай Сібіры. Вітебскі губернскі звезд селян ухвалея пастановы аб ніхільнай патрэбі аўтаноміі, аб нацыянальнасці школы [навучальне ў школах на роднай мове], аб размяркаванні спосабу перадачы зямлі і карыстання ёю Беларускаю Краёваю Радаю. Рух расце, шырыца, набірае моцы, а побач з гэтым набухае і злосць ворагу беларускага адраджэння. Тут, у Мінску, у горадзе Шміта, Курлова, Саланевіча і архіерейскага засілья, чорная сотня заварушылася і распачала свой сатанінскі гармідар. Інсінацыі, брехня, празакацкія учынкі сыпліца с цёмных куткоў, як зрогу дастатку. Ворагі дакладаюць усіх сілой, каб ачарніць съявітое дзеялі адраджэння нашае старонкі. Сумленне, гонар, гісторыя і чалавечая лёгіка для іх не існуе.

Першую адважную запыкала на беларускі рух мейсцовая газета «Новая Заря». Знашоўши сабе беларуса-перекінчыка, яна высунула голаў с падваротні ды піскліва гаўкнула, што беларусаў німа, а беларускі рух—панская інтрыга. Умеючы тримаць нос у паветры, другая тутэйшая расійская газета, «Мінскі Голос», звінхала, што с Петраграду падзему веяр зручны і пэўна, што можна бязбройна выйсьці, на вуліцу і паказацца на вочы. І гэты вулічны, камерцыйны лісток, азірпушыся і кірунушы прыхільна у бок беларусаў, як раз перад скарбочным зборам на карысць беларускага нацыянальнага фонду, ахвотна даў мейсца другому перекінчыку дзеяя асынінага выбыку. Гэты ягомасць, каб зручней было падбрыкнуць, зблутаў у адной калдуні: нацыянальны камітэт, сацыялістычную грамаду, партыю народных сацыялістаў,—скартаваў заданне і артыкулы праграмаў іх, як шуллер карты ды завалаў: «паглядзіце, дабрадзе, на спрытнасць рук маіх!» «Мінскі Голос» паглядзеў, пачёр руки ды сказаў сабе: «лоўка, далишан, лоўка! Нумяроў сто раскүпіца лішніх і стацейку дарма адтрымаць можна. Напэўна-ж аспречваць будуць!»

Знайшліся гэткіе дабрадзе, што у пякельнай злосці чорнасоцяннага ісцуплення, накідваліся на дзяячут, прадаваўшых білеты на беларускі спекталь, лаяліся з апошніх слоў і рабілі усялякіе варъяцтва. І усё гэта рабіцца пад пістандарам ратуку айчыны, пад флэрм дэмакратызму. «Шалійте, шалійте, скаженні каты», а беларускага руху нам на спыніць. Заглянула соцца і на пашэ ваконца!

Нацыянальны рух, гэта, покі што, едныні грунт, на каторым цёмныя сілы нашага краю могуць, пі азіраючыся,

наказацца людзям на вочы. Перэпахошы грымотаю вялікай расійской рэвалюцыі, яны спачатку пахаваліся на закуткам ды ціхутка сядзелі там, бліскуючы воўчымі вачамі. Цяпер, с павевам антинациональнага ветру с Петраграду, яны пасымялец і пачынаюць пыркаць ядавітую сіліну на ўсё съветлас, съятое і справядлівае. Карыстаючыся цёмрай і нацыянальнай маласвядомасцю нашага селянства, утылізуючы скуткі пякельнага панаўні самадзяржаві і абрусіцільства, гэтыя рыцары чорнае сотні і рэзегаты роднага края, захішуўшыся штандарам дэмакратызму, пашыраюць свае брудныя чуткі на ўсіх лепшых сыноў беларускага народа. Як чорная сотня, бывала, упартая ціўла, што рэвалюцыя—справа рук жыдоўскіх, мільёнаў японскіх, інтрыгаў германскіх, так рэнегаты роднага краю цвердзяць, што беларускі рух—інтрыга польская, выдумка панская. Прадажныя души ня разумеюць безкарыснага аддання ідэі. Яны прывыклі ўсе прадаваць і купляць, ім трудна ўяўіць сабе справу без гандлю. Гэта яны, гасцілі съвету, прадаўді і справядліасці, распіналі Хрыста, палілі Гуса, білі прапакоў, пікавалі рэвалюцыянеру. На каго яны ражуюць, каго падманіваюць, каму дураць голавы? Хоцьбы выдумалі што небудзь іншае. Перэхварбавацца хваціла сумлення і глудзу, а голас—голос чорнае сотні... «А скінь скурку, дабрадзею, бо зубкі віданы!».

Як дурню законы, так ворагам беларускага руху гісторыя на пішыца. Яны на бачуль таго, што ўсе народы рвунца да вольнага жыцця; прыклад сэрбаў, чэхаў і украінцаў ім ні павука. А раз съвестлая справа паўсталі, калі зняліся бязкарысныя працоўшкі на ніві народнай, дык іх прадажная натура ня можэ стрымаша, каб ня апаганіць іх імені, бо ідэйная змаганне ім ні пад сілу. Але дарэмна,—беларускі рух расце і шырыца і ніякія сілы пякельнага спыніць яго ня могуць. «Хто быстру речку затрымае, скуль сілу гэтаку дабыць?» «Яко таєт вост от ліца отні... растачацца вразі его».

Я. Л-к.

Хто вінавайца вайны.

Як заміяробам патрэбна зямля, дык гэтак прымислоўцам,—фабрыкантам і заводчыкам—патрэбныя рынкі. Уся моц селяніні—зэмлярабаў на зямлі, а сіла прымислоўцаў у рынках. Чым пі больш рынкаў у прымислоўцаў, тым ім лепш і выгадней. Калі німа рынкаў, дык німа куды збываць тавары, а як німа гандлю, дык німа прыбыткаў. Тагды прымислоўцы прымушаюцца спыніць свае фабрыкі і заводы. Прымислоўцы застаюцца без барышні, а рабочыя без работы. Адгэтуль мы бачым, што інтэрэсы капиталістаў—прымислоўцаў і інтэрэсы фабричных рабочых при капиталістичным ладу мопна паміж сабою звязаны. Страна і підахвасты рынкаў індэліўні не толькі фабрыкантам і заводчыкам, але і тым рабочым, што працуе на фабрыках і заводах. Гэта вельмі важна, і хто

Цэна асобнага № 15 кап.

УМОВЫ ПАДПІСКІ на 1917 ГОД.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.	За 10 р.
1. 50	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.	

Падпіска прымаяцца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перемена адрасу—50 коп. Гры змені адраса конца прыкладаць стары адрас.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і толькі з аднаго боку ішперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца на будущы.

На ліставанні, перасылку рукапісу іншыя адказы-павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічна і літаратурная.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захар'еўск, 18.

УМОВЫ ДРУКУ АБ- ВОСТАК:

(На IV боку газеты) за 1 радок шпалту 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

хоча уразумець сэнс ціперашняе вайны, той павінен гэта запамятаць.

Расія—Дзяржава вялікая, народу ў ёй многа, а, значыцца, і рынкі яны павінна мець шырокіе. Ліха толькі у тым, што народ наш падае беды і пасычаны і ні мае культурных патрэбаў. Ні маючы грошай, ён ні можа купіць таго, што вырабляецца на фабрыках і заводах, а ні маючы добрай асьветы, ён ужо сам ні цікавіцца тым, што робіцца на съвеце. На што яму, напрыклад, кнігі, газеты, тэатры, калі ён і чытаць ня умеет. Самадзяржаве піснікула яго, трымала у цямноте, а палёгкі людзям ні давала. Каб зрабіць селянінам палёгкую, дык траў было адобраць у паноў змілю, а каб даць яму асьвету, дык траў уцікаць самому, бо асьвечны чалавек ніколі ні згодзіцца, каб адзін чалавек панаваў над ім ды вычвараў, што забажаецца. Самадзяржаве гэта ведала, а дзеля таго і трымала народ без асьветы, у мунітрах і паніверцах. Каб народ як небудзь ні даведаўся аб чым количы сам, па ўласнаму даследу, дык яно панастаўило ўсёды жандармаў, паліцэйскіх і шпигуноў. Мы памятаем, што яно вырабляла с тымі людзьмі, што хацелі адкрыць людзям вочы. Іх лавілі, садзілі у турмы, катавалі, засыпалі у Сібір на засланне, сстрацілі і вешалі.

Прымислоўцы і ўсе багатыры—капіталісты разумеюць, што трымаль народ ў бяднаце і піасціні не добра. Перш-на-перш ім-же самым ня выгодна: з бедным і пісміным чалавекам многа ні пагандлюеш і пімат грэшай ці заробіш. Бедны чалавек на рынку часта ні бывае, у крамах мала што купляе, а ўсё мяркую, каб як абысыціся хатнімі дастаткамі. Куніці там солі, ці гузікі які, а сам ходзіць у лашціх і ў грабнай кашулі. Тым часам, прымислоўцы, або, як кажуць, капіталісты, мала дбалі пра тое, каб скінуць цара з яго пякельным панаваннем. Хоць ім гэта і карысна было-б, але-ж яны баяцца. Хто яго знае, як яно там выйдзе, а пар можа арытаваць ды кінуць у вастрог, а то і на засланне справадзіць. Багатаму чалавеку, страшна турма, як таму д'ябалаў кръх. Хто прывык жыць у раскопы і дастатку, той напэўна ні адражыца выйсьці на вуліцу змагацца с царым. Вось мы й бачым, што прымислоўцы рабіцца на рынку чистыя, але каб заслоніць сілы чаго-чавацца, за каршэль ды выштурнуць. Тым часам, прырадзоная памаўлівасць ні давала спакою. Поблізу, у суседстві, была Пэрсія, што ляжыць у нас по-за Каўказам. Вось туды і павандравала наша дынляміятаў пад кіраўніцтвам прымислоўцаў-капіталістаў.

Прайшло тры-чатыры гады, народ замёр і прытаяўся пад дружнымі гвалтамі царскіх супінікаў. Каб задушыць паўстаўшы народ, царскіе прыхвастані пішкадавалі пі бізноў, пі куль, пі шыбіні. Перэпалаханы паўстаннем кашталісты сцішыліся, покі ні абырыліся, ды зноў ні заварушиліся. Наробляны тавар доўга ляжаць на складзе ця можа,—хутка пачне гніц і пісанца, Трэба шукаць ратунку. І капіталісты началі разнохіваць, пі пі пахне дзе рынкам. Водзячы посам у паветры, яны хутка даведаліся, што ў Турцыі, напрыклад, умацаваўся ўжо немец. З Кітаю і Карэі прагнай, туды і скрыпачца німа чаго; схваціць за каршэль ды выштурнуць. Тым часам, прырадзоная памаўлівасць ні давала спакою. Поблізу, у суседстві, была Пэрсія, што ляжыць у нас по-за Каўказам. Вось туды і павандравала наша дынляміятаў пад кіраўніцтвам прымислоўцаў-капіталістаў.

Прайшла, на поўдні Пэрсіі ужо гаспадарылі англічаны, але паўночны бок гэтае старонкі, суседкі з намі, быў яшчэ волян. Англічаны і немцы ахвотна згадзіліся аддаць Расіі на кіраўніцтві гэтыя болі Пэрсії, або, як кажуць дыпламаты, прызналі «сферу расійскага упілыву». Тут, моў, гаспадару сабе на здроўе, але, проща пана, ні замінаць нам там, дзе мы ужо пабудаваліся. Трэба сказаць, што англійскіе прымислоўцы ні вельмі вараваліся царскіх. Фабрыкі і заводы ў іх лешчы, тавары танейскіе і гатунку мацнейшага, а, значыцца, расійскіе прымислоўцы канкурыраваць [змагацца] сваімі таварамі на рынку ні маглі і мала ім церэпнаджадзіц. За тым-то яны так лёгка і згадзіліся па «сферу расійскага упілыву», і сама справа уладзілася без вайны і звадкі.

Вось гэтак, пасля ганебнай і прыкрай карэйскай авантury, пачалася пэрсідская авантura, с каторою компакаўца і да гэтага часу. Пэрсія афі-

цівальні вайны нам ня рабіла, а тым часам, дзякуючы гэтай авантуре, нам даводзіца, ваяючы с туркамі, змагацца і с пэрсамі.

Зразумела, што пэрсамі ні патта спадбалася, што чужые людзі без дай-прычыні началі там гаспадарыць, як у сябе у кублі. Началіся снаркі, згадкі і пават забіўства. А дыпляматамі нашым гэтага толькі й бажала. Знайшлася зачэпка. «Дык вы бунтавацца?» захадзіліся дыпляматы. «Ня хочыце нашых падарункаў (тавараў), ні разумеяце, дурні, што мы вас прынімавучы вуму—розуму?! Паслаць сюды войска! Заскаваль іх казакамі!»

І войска паслалі і да гэтага часу там ваяюць. Соткі тысячі наших салдатаў,—селян, працоўнікаў зямлі, і рабочых злакілі косыці свае у далёкай пэрсіцкай зямлі. На што іх кінула туды варыцкая рука самадзяржавій? За вошта уміралі яны там, на чужой чужаніцы? Яны ня ведалі, і ня ведаюць бацьке і маткі іх дагэтуль, за што гінулі сыны іх на чужой старане! Хіба цар і яго служкі казалі каму, што яны робюць? Хіба яны радзіліся с кім ці пытаўся у како аб чым не будзі? Ніколі на съвеці! Яны прымусам забіралі людзей, гналі іх, як безмоўную гавяду, і ніколі ні с кім ні ражаваліся. Цёмны народ ішоў да яшчэ песьні съпеваў у дарозі: «Ай, да цар,—ай, да цар, праваслаўны гасудар!» Праціўна і горка; брыдка і жаль сэрца кроіць...

Калі збінтуванаму японскаю аплюскуху самадзяржавію удалося ўціхамірыць казакамі Пэрсію, дык гэтym ні давялося супакоіць англічан. Реч у тым, што па суседству з Пэрсіяй, каля вядомага старасвецкага гораду—Багададу, ляжыць найбагацейшая у съвеці старана, Індія. За гэтую землю ухапліся англічане аберуц і трывоюц ае, як мага. Яны цунка учапліся за яе і даражанці ёю больш за ўсе на съвеці. Індія—багаты, але ні прымесловы і малакультурны край. Англіскім прымесловіцам і чыпоўнікам тут проста лахва. Яны набіраюць тут гроши па поўной жмені і вяртаюцца да дому багатырамі.

Аб гэтym даведаліся немцы. Разаб-

рала іх зайдрасць. Што рабіць? Германія ад Індіі далёка, апрош таго, паміж імі стала па дарозі Турцыя. Праўда, яна нічога ня рабіць, але, як-ні-як, заміпае. Вось німенецкіе прымесловіцы праз сваіх хітрых дыплямату, лісьліва падлезлі і туркамі і выманилі у іх дазвол будаваць залезную дарогу ад свае стаўцы, Берліну, праз Канстантынополь [турэцкая стаўца] да Багдады. Такім чынам яны спадзяваліся трапіць са сваімі таварамі у багатую, вабкую Індію.

Пасуваше немцаў па Багдаду пепралохала англіскіх капиталістаў. Яны угледзілі нібліспеку свайму уладарству ні толькі у паўднёвой Пэрсіі, але й у самой Індіі. І трэба сказаць, мелі на гэта пэўную рапродукцію. Німенецкая прымесловіца к гэтаму часу умацавалася, акапталіца і стала вырабляць тавары танейшыя і ні горшыя за англійскіе. Уся моц Англіі—зе прымесловіца і гандаль, а першым дзелам тые рынкі—калеші, куда яна воеўці на продаж свае завадзкі і фабрычныя вырабы. Каля папусыцца, каб убіць сюды немцаў, дык напэўна страціц палавіну сваіх рынкаў. А—чым чорт пі жартуе—немцаў хітры і упарты, тавары мае добрые, дык можа зусім іх віціснуць з гэтых пажытчайных рынкаў. Тады—безгалоўя, ні ўзад, ні ўперад, хоць жывым у труну кладзіся. Страна рынкаў, як вишней казала, шкадліва пі толькі прымесловіцам, але і тым рабочым, што у іх працујць. Адгэтуль зразумела, чаму гэтак лёгка англіскіе і німенецкіе рабочыне паслушалі свайго ураду ды згадзіліся на вайну. Адгэтуль мы бачым і тое, чаму ім так трудна заміріцца, ні давеўши вайны да канца. Дапрауды, каля скажам, на вайне перэмогуць англічаны, французы і рускіе, дык немцаў прагоніць ад усюль і гандльваць забароніць. А каля перэмогуць германцы, дык будзе наадварот. Тады паспыняеца пімат фабрыкаў, заводоў, рабочыя стравою работу, заработкаў, апініянца на вуліцы, у цяжкім становішчы.

Вось тут і завязаўся той вузял пра-кляты, той востры канфлікт паміж гасударствамі, каторы ні магчыма было уладзіць згодою і каторы, канец—кан-

цом, стаў вінавайцам страшэнай, сусветнай ціперашнай вайны.

(Працяг будзе).

Я. Л.

ХТО Я?

Я, як і ўсе нашы браты, лічу сябе «простым», «тутэйшим чалавекам» з забранага краю.

У пачатковай школі я павучыўся расійскай мові, але мne брыдка было гаварыць па-расійску дома, пры бацьку і матцы. На 16-м року аддам мne бацьку у вучыцяльскую сэмінарію, каб зрабіць з мne пана. Тут ужо я добра вучу расійскі «язык», пачаў гаварыць на ём дома, бацькамі, братамі і сестрамі і думаў што, зрабіўся ужо запрауды «рускім». Гэтак казалі мne мае настаўнікі у сэмінары, ўсе тые падручнікі, па каторым я вучуўся і ўсе тые начэльнікі асобы, што нас эдукавалі.

Адзін адно раз у пачатковай школі здарылася мне книга на нашай мові: «Як ся маеш, дабрадзесю?» і «Так-же сама». Але той, чье гэта было кніжкі, адбраў іх у мене ды схаваў пэдзя. Нэчяўня баліўся вучыцяль.

Больш пятнадцаті гадкоў вучуўся я беларускіх дзетак «государственному языку», ші, пачай, кажучы, калечыў душы іх, памагаў абмаскаліваць родныя краі...

У 1908 годзе я дастаў ад выдавецтва «загляненіе сонца» і ў паша ваконіца верши Інкі Купалы і нашыя казкі. Тагды я меў вялікую радасць чытаць гэтыя кніжкі і радзіў сваім сябром-вучыцялям чытаць іх, але дарэмна. Яны з пагардаю адварачываліся ад роднага слова...

Паўсталі рэакцыя і на магчымы было дастаўваць беларускіх кніжак.

Апошні рок вучыцяльства пазнаёміўся я з адным беларусам. Ен добра гаварыў па-польску і ні кепска па-расійску [па-маскоўску]. Аднаго разу ён мне расказаў, што у Варшаві яго лічылі за «кацапа», хады ён гаварыў там па-польску, а у Маскве, дзе яго дачка была замужам, яго лічылі за палянка, хады ён гаварыў

там па-расійску і меў сабе широкую кацапскую бараду.

Я не праставаў лічыць сябе за расійца і з гэтага разу, бо добра ведаў маскоўскую мову. Але трапіў я у навуку і на курсы Шапяўскага у Маскве, і мae таварыши-вялікарэсы сказаў мne, што я пі рускі [ні маскаль], бо у мене заходні акцэнт. А другі мой знаёмы беларус больш за 20 гадоў жыў у Маскве, быў чыноўнікам, быў жанаты з маскоўкаю і—што ж? Яго жонка казала, што у яе мужыка «акцэнт» [гаворка] саўсім ні рускі.

З усяго таго такі вынік. Трэба перш на перші ведаць і шанаваць сваю мову. Чужыя мовы трэба вучыць, калі ад гэтага можа быць карысць дзеля сябе і краю, але я ні трэба думаніць, што калі навучуўся крошку граматна гаварыць і пісаць па чужому, дык ты ўжо і ні беларус. Твой рот цябе выдасць. Ня кажу ужо пра твой саўсім інакшыя характеристары, каторы робіць цябе чужаніцою на другой старане.

Другім разам напішу аб парадках у школах 80 і 90-х гадоў. З таго будзе відаць, што мэта школы той пары была абрэсцільная.

Смутны.

АПОНШНЯЯ ВЕСНА.

(Памяці М. Богдановіча.)

Восень... Жаўцеюць і ціха ападаюць на зямлю лісці. Плачэ неба. Нудна на сэрцы...

Крапаў дождж, калі ён прыехаў к нам... Спаткалі песьніяра абяздоленаго народу забранаго краю...

Рад як свайму роднаму, так жадаю убачыць, пазнаёміцца...

Ен сядзіў за столом, падперыў твар рукою, даўгіе валасы спадалі на квілы твар...

Думка праравалася... Пазнаёмілся... Ішлі дні за днімі... Прайшла восень... Пахаладала...

Памятую яго слова да вучыця: будуйце шчасце і долю народа, вы павідзіце змарнелы люд праудзіўай дарогай.

Перад бураю.

Сінь і глыб без конца края,
Ціш і згодачка святая
Небо, землю абыяла.

Сонца з ранку жаром пыша,
Ветрык лісці чуць кальці,
Ве чуць паўзверх зямлі.

Лес і поле з зблажыною
Апавітые смугою

Задумленыя стаяць.

І сядр цішы трывожнай
Над земелькаю набожнай

Сталі хмаркі вынікаць.

Ды так шіха, так пужліва,
Як бы зданні, або дзіва,—

Нівядома скуль ўстае.

Шырыць сонца клуб іх белы
І маланак—гromáу стрэлы

Ім на страх зямлі куе.

А зямля, як-бы самлела,
Нават дуб стары нісьмела

Зрдка лісьцям павядзе.

Змоўклі ўсе вакруг абшары,
Бо замыслілі штосьці хмары,

Ой, знаць бура загудзе!

Якуб Колас.

КАЗКІ ЖЫЩЦЯ.

Што лепей?

На зялёнім труdkу, дзе рос шорсткі сівец, стаяла хвоя. Хіба толькі той ня любаваўся ёю, што пазірае больш у ніз, як у гору. Адметнасць яе ад хвояў, што гадаваліся у лесі, кідалася адразу кожнаму у очы. У лесі траба было цягнуцца аднай пе-

рад другою: там расьлі зграбные дубкі і паважніе грабы. Дык трэба бы было звертаць увагу на сваё харство, на сваю постасць і прынадзіць да сябе лесавых дзяцюкоў, каб павярнуць іх сэрцэ у свой бок. А каму прыемна упусціць прыгожага хлоща-малойца!

Толькі хвоя-едначка не уганялася за кавалерамі—можэ дзеля таго, што іх тут і не было, бо лес стаяў на вогнішы. У яе было сваё жыцьцё, свой інтэрэс. Толькі-ж пастаянна адзіната налахіла на яе след сумнай задумы, і стоячи тут, прыгожая хвоя заўсёды нудзілася,—аб чым? Трудна сказаць. І толькі здрэдка, бывала, раніцамі, на усходзе сонечка, ад яе патыхала ціхім прыветам і радасцю; тагды прас্তываліся яе нізка апушчэніе галіны, каторые, звычайна, дадавалі сум прыгожай хвайні.

Хто ведае: можа гэты сум, гэта туга адвечніе спадарожнікі тых, што многа разажае, што жыве адзін з сабою; а можа і праўда—такое ўжо наша жыцьцё, што не дае здавлення. Не раз жалілася наша хвоя жаваранцы на сваю адзіноту, на свае ніпатрэбнае тут жыцьцё. Ну, каму з яе касысьць?

— Ведаеш, мілая жаваранка: лепши жыцьцё саўсім, чым мець такое жыцьцё! Жаваранцы никода было хвою, і яна съпевала ёй такіе міліе песьні!

Толькі вечер пасмеўваўся з гэтай гутаркі і на верыў ту му, што казала хвоя. Але с чаго і с каго не кіп'іць вечер? І верыць яму так сама не варта. Прыляпец раз каршун і сеў на гэтай хвое,—на ёй была такая галіна, як-бы сумесція дзеля гасціць яна вырасла.

— Гм! казаў каршун:—а агонь усе не гасце. Каля пойдзе так і далей, і лес усе згарыць.

— Пра які агонь кажэш ты, Кар-

шун?—спытала хвоя.

— Пра той, што паліць,—адказаў сярдзіта Каршун.

— А які агонь не паліць?

— Той, што не пячэ.

— А хіба ёсьць таі агонь?

Адным словам, відаць было, што каршун растрывожан і да гаворкі на меў ахвоту.

Можэ-б яно і лепей было, каб каршун нічога не казаў,—лепей без страху і трывогі, а уміраць усе роўна на камі-нібудзь, а трэба: підалёка гароў торп!

У першую

ГРАМАДЗЯНЕ-БЕЛАРУСЬ!

Па ліку газэт, кніг і журналу Беларусь са-
мая бедная у Дзержаві Расійскай. Наша съятая
павіннасць дапамагчы пашырэнню друкованна-
го слова.

Беларусы! Злучайцеся у гурткі, ў сяброўства,
зьбрайце гроши на фонд «Вольнае Беларусі»;
арганізуцце падпіску, шукайце прыхільнікаў, спа-
гадачоў і чытачоў. Памятайце, што, калі мы самі
аб сабе ні падбаем, дык ніхто нам ні паможа.
Наша справа у нашых руках. Хто дбае, той і
мае. Складайце фонд «Вольны Беларусі»!

РЭДАКЦЫЯ.

Сколько было веры у будучы-
ну, сколько было сілы у словах...

* * *

Зіма...—Марозныя ночы... Небо у
зорках....

Мы ідзём разам, дамоў... Гаворыць
рэдка... Кашляе... Зъбіраецца ехаць у
Ілту...

* * *

Час той настаў... Таюць снягі, па-
лакавела сонцё...

Ужо другі званок.—Шуміць цяг-
нік.—Бьюць трэці званок.—Крататоц-
ца вагоны.

Адвітаўся.... Паехаў. У вушах
звініць яго слова: «еду ні ахвотна
на чужынку».

* * *

Ялта... Весна творыць пуды... Плюць
птушкі, пярэспіць красачкі...

Блакітнае небо, бязмерны аблар-
мора з дзікім камяністым берагамі.

Гдзе-ж песняр аблаздоленага на-
роду? Чаму яго піма на гэтых пудоў-
ных берагах мора?

* * *

Бальпіца...—Пакой вялікі, съветлы...
Шмат съвету...

На белым ложку з упаўшымі шко-
камі і хворымі грудзямі ляжыць ён,—
лешы сын Беларусі і цяжка дыша...

Адзін... Усе тутка чужые. Блізкіе—
родные далёка, далёка ад яго...

О, як цяжка дыхае і высока па-
дымыюща грудзі!..

Кашэль...—Чырвоная стужка крыва
паплыла з вуснаў... І—яго не ста-
ла...

* * *

Капліца... Яспые праменіі асвет-
ляюць дзівіе дамавіны, у которых ле-
жань нябопчыкі!....

О, як знаёмы твар аднаго з іх!—

Еп памёр так рана і далёка ад
сваіх...—

* * *

Над аднай дамавішай пехта плача,
прыпішы к пахаладзеламу трупу, а
при другім пікога піма...

Адзін, як колас той у полі...

Толькі запаліна чужою рукою
съвечка стаіць у галовах і угледаіцца
на твар, на каторым застыла думка
аб родным краю і аблаздоленых бра-
тох...

Мінск. Г—к.

Бацькаўшчына мая!

Бацькаўшчына мая, родная мая Ма-
пі Беларусь! Ты ёсьць для мяне най-
даражэйшым, найцінейшым скарбам;
пры табе я жыву кожнай думкай
сваёй! Бацькаўшчына Беларусь, люблю
я цябе, твае пале і пожні вілікія,
что разварнулася ўсім харством
перед вокам чалавека. Люблю цябе,
Беларусь, бо я ёсьць часткай цябе.
Люблю цябе, бо ты ёсьць маёю; усю-
ды, где я цябе бачу,—бачу сябе. Лю-
блю я гутарку тваю найхарашайшую і
найшанітнейшую, бо у ёй я толькі
адчуваю, что я праудзівы сын Бела-
русы. Люблю цябе, мал мова родная,
ты для мяне—неацэнены скарб, боты
уліга мне ў душу маёй маткай род-
ной, калі я яшчэ быу у калысцы. Ни
буду браль прикладу з других сыноў
Беларусі, што, пасхайшы ў свет пашу-
мисыя стараюца забыцца сваёй род-
ной мовы і чураюца перед другімі
папылі пазвалі сабе беларусам. Такі
чалавек ня дастойны называцца сыном
Беларусі: ён здраднік сваёй бацькаў-
шчыны і ўсяго беларускага народу.

Беларусь, маці мая, зямля маіх
бацькоў, дзядоў і прадзедаў, што дзе-
ля цябе жылі, крывей сваёй і духам
сваім цябе барацілі. Беларусь, баць-
каўшчына мая, на цябе я хочу гля-
дзець аж да съмерці! Ты для мяне
ёсьць жыцьцём, навукай; ты вучыш
мене ад калыскі да дамавіны кахаць
цябе, цярпець за цябе і дзеля цябе.
Ты дасем долю і нядолю. Ты жывеш
у песыні нашай родной, у цветах па-
лявых, па пожніх нашых беларускіх
і ў музыку—селяніну, адзетым у
сърмугу. Люблю твае малюнкі! Люблю
слухаць песыні родныя, бо ў іх адбі-
ваецца душа майго народу і мая душа.

Пяціца дзіўчата, а сонца садзіца
над лесам. Песыні іх ліенца па пожніх
і у зарасілі, у кустах над рэч-
кай зліваецца з песыні салаўя і раз-
ам ліенца і гдзесь далека, аж у пан-
скім ліновым парку адбіваецца рэхам.

Сколько ў гэтай песыні жалобы, сколь-
кі скарбі на жыцьцё, бо каму-ж ця-
пер веселя жывеца?

Беларусь, бацькаўшчына мая! Тры
гады быу адарваны я ад цябе, праз

нядобрых людзей мусяў вандраваць па
свяці, быу у розных краёх, а нават
быу і заграніцай, але підзе такой
старонкі ня бачыў! Цяпер мяне вяр-
нулі ізноў да цябе, змучэлага, раз-
битага жыцьцём, але я прачувую, что
ты мяне вылячиши, бо я вярнуўся да
цябе пічымы сынам твайм, якім быу
тры гады назад.

Язэп Шпэт.

ПА БЕЛАРУСІ.

У забранай немцамі часціні Беларусі.

Да гэтай вайны Вільня была цэн-
трам беларускага нацыянальна-культур-
наго руху. Там выдаваліся беларускія
газеты, быу беларускі клуб, беларус-
кія выдавецтва, кінгараія беларускіх
кніжкаў на ўесь край.

Пачалася вайна. Шмат працаўнікоў
было забрана да войска, да крыкаў і
ляянкі «істинно-рускіх людзей» далу-
чылось «адміністратівное усмотрение».

Скіс-такіе запоны, што былі у Ра-
сее, замяняліся праизволам. Цяжка ста-
ла працаўніцтва...

У канцы лета 1915 року немцы
забрацілі Вільню. Гэта было новым уз-
арам беларускаму руху. На пейкі час
ён спыніўся. Але ператрывожанае ван-
драмі бжыцьцё патроху стало ізноў уходзіць у норму. Астаўшыся у
Вільні беларусы пачалі выдаваць га-
зету «Гоман». Трымаючыся традыцыяй
«Нашай Нівы», яны хацеці выдаваць
яе гражданкам. Немцы ня дазволілі,
бо праціўнікі беларускага руху уво-
дзілі ім у вучы, што рэдакцыя «Гома-
ну» гэто хэўра расійскіх агентаў, што
яны будуть старацца толькі шкодзіць
немцам, вясыці проці іх прарапаганду і т.
д.

Але патроху немцы разабраліся у,
чым справа. Спачатку газета выходзіла
раз на тыдзень лацінскім літарамі,
пасля дабілася дазваленія пярайсьці
на грамадзінку і стала выходзіць два

каўшчыну, трэвожыла сэрца яго.

Тут-жэ ён радзіўся,—вырас, тут-жэ
правёў сваю моладасць, тут сляды яе,
і тут, паміж бярозак, курганок с
парахнёю тае, с каторай кляўся і па-
съмерці разам быць.

«Не, шкоді ні адыйду адсюль, ні-
хай будзе што будзе!» прамовіў ён,
вытresaочы попел з люлькі і глядзючы
у даліну.

Вочы яго выглядалі то дзікім, грозды-
нимі, то плаучымі.

Думкі яго абарваў голас ўпуга.
Сыледам за дзедам ён краўся, прычэмкам,
хаваючыся то за кусты, то у траву і
вось, толькі дзед прысёў, ён з зали-
пым съмехам падбег да яго.

«Дзядок, гэта я! сакатаў ён:
маці ня пушчала, а я вось тут,
разам будзем вартаваць, казку дзедка
раскажэ.

—Ах мой каласок, уцёк такі!—
як с прасонку казаў дзед:—добра што
каждушок узяў, лезь у буду, у куточкі,
—бачыць цёмана як.

Унук залез, падкорчыў там ногі ды
пазираў у цымнату.

—Дзядок! адазвавуся ён, калі ужо
запіліся гарэць шипала і асьвяціла
часць поля: а што гэта гурчыць вунь
там далёка, за рэчкаю?

—Гэта вораг—пішчыць край, аблаздо-
лівая людзёй і стрэл гарматны чуцен
тут.

—У-у... вусціша як! Страшны во-
раг, страшны. Няужо ён будзе тут,
няужо нас пабярэць к себе? Казалі
хлопцы мне, што вораг шаблей лес
січа, рве горы, вёскі і людзей. Хто
абароніць нас? Быў-бы татка—але-же
ё німа!

Пры гэтых словах ўнuka, дзед глы-
бока уздыхнуў.

При шумом пранеслася машына,

і зынкла у імgle. Аднекуль ледзь
слышила плыло працяжное рэха званоу.

Унук сядзёў у куточку, пазіраючы
на іскры, як яны вылеталі з полымя
і нікі пейдзе у цёмным аблары.

—Сыі, ўнучак! дрыжачым голасам
адазвавуся дзед.

—А байку,—без байкі спаць ні ляту.

—Не байку, а успаміні далёкага
мінулага жыцьця паслушай...

...Калісі, даўно-даўно, я быу малень-
кі, як і ты. Любіў я у нядзельку,
або так, у якое съвята, узлезши на
званіцу у цэркві з сваім таткам, біць
у звон і прыслуховыўшыца к рэху.
Татка быу званар.

І вось, як папяцім, бывала за
вяроўку, зварухніца звон, і працяж-
ное, якія вірэцца рэхам вырвенніа і страв-
лой імчыца Бог ведае куды,—далека
праз лес, праз пушчу туды... к на-
роду блязольнаму, пакрыўданому.

І зварухніца люд, глядзіць ідзець,
ідзець, а звон гудзе і гудзе.

І на запомні слоў бацькі свайго:
«любі народ, як я, склікай яго сюды,
у гурт, пясней будзь заўсёды з ім,
какі пра дабро, пра доброту і братэрства»

Быў ён пічымы чалавек, але жыць-
цё свае скончыць у далёкай сцюдзенай
Сібіры. Яго ні стала...

І цяпер я чую той самы зык званоу.
Яны гудуць, яны крататоць маё
хворас січа, уваскрашаюць далёкіе
усташы.

Так вось, хлопча,—тыж мой, каку
табе: захавай і ты у сваім съвіце па-
шану да краю, да людзей.

Апопілія слова дзед расцягіваў,
вымоўляў з болю. Слёзы споўзлі па
маршыністаму твару на гарачы попел.

—Лодзікінць сям'бі, поле, уцякніць;
выпраўлю і вас, дзеткі з матулей, а
сам ішраступлю за мяжу бацькіўшчы-
ны і крокі. Дзе радзіўся, там і памру.

Калыпшыца, аж стотие земля. Дры-
жачі стотніе бары, страшэнны гук
стаіць у паветры праз усе дні. Ужо
гарматы блізка. Ужо іх цяжкія кулі
рвущыца піпадалечку гумён старога
Ігналя.

Сонца у дзень зацігнуту дымам, у
ночы небо у агні.

Зруйнованы вёскі, спаліянрована
поле; плач аблаздоленага народу за
лесам замр.

* * *

</div

Газета «Вольная Беларусь» на тэхнічным варункам будзе выходзіць раз на тыдзень да таго часу, пакуль ні адтрымаецца заказы у Петраградзі шрыфт для уласнай друкарні.

РЭДАКЦЫЯ,

разы на тыдзень—у аўторак і ў пятніцу.

Ня ўсе з краю выехалі. Народу асталася і нават шмат. Ня можна было яго аставіць без асьветы. У Вільні заранізавалася школьнай беларускай камісія. Над ханец 1915 року яна залажыла курсы дзеля падгатоўкі настаўнікаў у пачатковых школках. Навучанне вялося у беларускай мове. Апрача звычайнай навукай выкладалася беларуская мова, гісторыя Беларусі і беларускага пісьменства. Увесну 1916 року у Вільні было ужо 5 школак. Меліся яшчэ залажыць каля 10. Калі гэта удалося, дык школьнай патрэбі у Вільні магла-б лічыцца залатвейн. Есьць ведамасыці, што беларускай школкі былі заложены і ў другіх месяцех, як, напрыклад, у Гродні, пры Барысавом манастре, але сколькі і где, німа ведама, бо весткі адтуль прыходзяць надта туго. Ведама толькі, што ў апошніх месяцах 1916 року у мястечку Сысілічы, Гродзенскай губ. залажылася настаўніцкая сэмінарыя с пачатковай школкай пры ёй. Ведама з расейскай газэты «Речь», што пры пачатку вучэння ў гэтай сэмінарыі было 20 вучняў і у пачатковай школцы пры ёй 53 хлопчыкі. Ведама яшчэ, што у Вільні пры ўніверсітэце ёсьць катэдра беларускай мовы, гісторыі і пісьменства. Пране «Камітэт падмолні» папярэшчыл ад «вайны», але дэталічных вестак аб яго працы німа.

Калі часам што цікавае пачуем, напішем.

П. Ксяневіч.

АПОНІННЯ НАВІНЫ.

Агульные весткі.

Падвышэнне пачтовых і тэлеграфных тарыфаў.

Камісія перагляду пачтовых і тэлеграфных тарыфаў ухваліла такі праект падвышэння тарыфаў, лічучы, што гэтае падвышэнне больш захоўлівае багатых, чым бедных людзей.

Плата за бандаролі падвышанаца на 100%, акрамя бандаролі з кішкімі і паперамі да чытання съляпым, за якія плата не падвышанаца. Плата за бандаролі з дзелавымі паперамі, перасылаймыя у другі горад, падвышанаца на 50%, калі прыходзіцца плаціць на менш, як 15 к.; плата за бандаролі з пробамі тавароў падвышанаца на 200%.

За мейсцовым і інагороднім пачтоўкі прыдзенца плаціць па 5 к., з адказам 10 к.; заказная пачтоўка—25 к., заказны ліст збор з вагі—20 к. Мейсцовая лісты—па 10 к. за 60 гр., у іншыя мейсцавасыці па 15 к. за кожны 15 гр.

Плата за перасылаймыя пасылкай бяз пачтоўкі падвышанаца на 100%, так сама за пасылкі з цапой; за дастаўку пасылкі на кватэрку—50 к., у Петраградзе—1 р. за перасылаймыя гроши пачатай 15 к. за суммы паміж 25 і 100 р. і па 30 к. з кожнай соткі рублёў. За мейсцовыя тэлеграмы па 5 к. за слова і 30 з дзеяніем, у іншыя мейсцавасыці 10 к. за слова і 30 к. з дзеяніем; дастаўка тэлеграмы спэцияльным паслаціком—20 к. з відстры, калі прыходзіцца плаціць на менш, як 1 руб.

ПЕТРАГРАД. 23-VI. Парція народных сацыялістаў і працоўнай груп-на зліліся ў адну «Працоўна—народна-сацыялістычную парцію». Адбыўся ужо сход новай парціі.

З Украіны

КІЕУ. «Нова Рада» бяз малага задаволенія адказам Ураду і бачыць у гэтым адказі захаваным прызнаннем праву Украіны на аўтаномію. У тады ж эсін піш «Робітніца Газета». «Народна Воля», газета украінскіх с.-р. тримаецца іншай думкі і піш, што адказ Ураду пічога яна дае і яна задаволівае ні адной патрэбі украінцаў.

КІЕУ. Пачалася сесія Украінскай Рады. Працягненца 7 дзён. У ліку пытанняў, якія Рада будзе разважаць, скліканыя тэрторыяльныя з'езды.

КІЕУ. У упраўленішні дарожнай аргуті служачымі там украінцамі працьтан «універсал». Ухваленшай рэзольюцыей Рада прызнаеца павышэйшым урадовым органом Украіны.

ЧЫГІРЫН. На паветавым з'ездзе пастановілі змяніць усе памятнікі, настаўленые Александру II, і заменіць іх памятнікамі Шэвчэнку і іншымі «славутыми украінскімі дзеячамі».

с. Наваселіца, Чыгірынск. пав.

Селяне прысяглі па вернасці Радзе. З Наваселіца бяруць прыклад іншыя сёлы.

Сібірская дума.

Томскі народны сход пастановіў, што Сібір, дзеля свае геаграфічнай, этнографічнай і іншых асобных варункаў, павінен мець право самага шырокага самаупраўленія. Ні парываючы сваім арганічнага звязку з Расійскай рэспублікай, Сібір павінна мець свою ўсесібірскую краёвую думу, якая і будзе апрацовываць законы, датычашчыя мейсцового жыцця; у агульна-дзяржаўных пытаннях Сібір будзе павінавацца агульна-расійскім законам.

Татарская ваенная акруга.

Усе народы у Расіі бяруць дружна за арганізаціі сваіх нацыянальных жыццяў. Адно толькі у нас або съяць, або лаюца паміж сабою прыхільнікі розных культуры.

Татарскі весянны камітэт у Казані ухваліў такія пастановы:

1). Павінна быць выдзелена «татарская ваенная акруга», захопліваючая тэя губерні, дзе татары састаўляюць больш-менш значны процент. Усе начальство татарскага войска у гэтай акрузі павінна быць назначана с татараў.

2). У сяродку татарскай весянай акругі павінен быць акружны зборны пункт, куды павінны будзе напраўляцца ўсе татары, узятыя на службу па ў гэтай акрузі.

3). Усім афіцэрам с татараў катэгорыі кантактнікі вучэніе у весяніх школах, павінна быць дано право уступленія на службу у татарскую весянную акругу.

4). Акруга павінна будзе мець усе разрады войска: пешыя і конныя часці, кулемётныя роты, інженерныя, артилерыйськія, ваздушныя флот і інш. Усе начальство гэтых часцей павінна быць с татараў.

З-заграніцы.

Аднаўленчы манархіі у Кітаі.

30 студня 1912 року кітайскі імпірат Сюань-Тун павінен быў зрачыцца прастолу.

Ен тагды быў малым $8\frac{1}{2}$ гадовым хлопчыкам. Маніфест аб адказі падпісаў яго бацька і ён жа казаў Юаньшыкаю ўвесці народапраўство (рэспубліку). Першы рэспубліканскі парламент сабраўся у квітні 1912 року. Тады ужо ясна выявілася, што жы-

хары паўднёвай і паўночнай часткі Кітаю хочаць саўсім рознага. Паўднёвые кітайцы у масі сваёй мелі паходзіць да народапраўства, тады як жыхары паўночнай часці былі больш кансерватыўныі. Юаньшыкай, зрабіўшыся прэзыдэнтам рэспублікі, стаў дамагацца працягненія. У яго было моцнае войска, састаўлене с паўночных кітайцаў. Юаньшыкаю удалося здавіць паўстанцыя паўднёвых кітайцаў і пасля гэтага ён быў абвешчан прэзыдэнтам да канца свайго жыцця.

Адгэтуль ужо быў толькі адзін крок да аднаўлення манархіі. Але Юаньшыкаю пі давялося пасці карону: ён быў забыты рэспубліканцамі. Другога такога ахвотніка да кароніі ня было. Здавалося, што ў Кітаі умацоўца і астанецца ўжо назаўсёды народапраўство.

Але не так яно выйшло.

Надта ўжо вілікая была розніца паміж імператаром і Ноўнай Кітайскай старонкі. Некалькі тыдняў назад, паўднёвия акругі адзяліліся і зрабілі сваю рэспубліку. А у Пекіні, і ў паўночнай часці Кітаю скасавалі рэспубліку і ў почве на 18 чэрвеня аднаўлі манархію. Імператарам стаў ізоўтой тамы хлопчык Сюань-Тун. Ціпер яму каля 13 гадоў, значыць, сам ён кіраваць ня можа; усё будуть рабіць за яго міністры, вішаўшы з паноў і зноў будуть грабіць бедны народ.

Гіспанія.

ПАРЫЖ 23-VI. З Барселоны паведамляюць:

«Калі 20 сінтараў і 40 дэпутатаў каталенскіх акругаў, сабраўшысь разам, абміркавалі і ухвалілі заяву да Гіспанскага Ураду. Глаўныя пункты гэтай заявы такія:

На-першае, Каталенія будзе дамагацца самаупраўленія.

На-другое, увесе парадак у дзяржаве павінен быць збудован на грунці аўтаноміі.

Дзеля гэтага сход патрэбует скіпетры Устаноўчага Сейму, які установіў бы форму упраўлення страны і развізаў бы вяснае, эканамічнае і іншыя пытанні.

ВАЙНА.

24 і 25 чэрвеня на Залачоускім напрамку моцнае артылерыйскіе стралішніе з абодвых бакоў.

На Долінском напрамку 25 чэрвеня калі паўднёві пасція артылерыйскай падгатоўкі армія генэрала Корнілава атакавала умацаваныя пазіцыі праціўніка на заход ад Станілавова на фронце Ямніцы—Загвоздзь і прарвала глаўную пярэднюю пазіцыю праціўніка. Нашэ войска, паспачаўшыся наперад, захапіла мястэчка Іезуполь і вёскі Ішонжоў, Павельча, Рубно. Пасланая ўслед за адходзячым праціўніком конніца дабралася да ракі Луква. За дзень забрала 131 афіцэра 7000 салдатаў, 48 гарнітур, з іх 12 вялікіх і шмат кулямётав.

На Каўказкім фронцы.

Нашэ войска пад націскам туркаў пакінуло Пенджкін, Ханекен, Каstry-Шыры.

За 28 чэрвеня наша наступленне на раге Дніпры і Ломніцы развіваецца вельмі добра. Нашым войскам заняты горад Калуш, які быў месцам штаба арміі непрыяцеля. Узята шмат палонных.

На Румынскім і Каўказкім фронцы без пераемен.

Бразілія.

Бразільскі флот пачаў памагаць амэрыканскому лавіцу памежніцкім субмарынам.

Рэдактар—Я. Лёсік.

АД БЕЛАРУСКАГА НАЦЫАНАЛЬНАГО КАМІТЭТУ.

Цыркуляр.

У дадатак да цыркуляру ад 1-го чэрвеня г. г. за № 145 Нацыянальны Камітэт паведамляе, што з'езд дэлегатаў ад беларускіх арганізацый і партый, назначаны на 29 чэрвень у г. Мінску, пераносіцца на 8 і 9 ліпня (іюля).

Дэлегаты павінны прыезджаць с пісменнымі мандатамі.

Камітэт просіць ўсіх дэлегатаў прыбыць у Мінск у вечар 7-го ліпня.

Кватэра дэлегатам дармовай.

Мейсцо збору—Беларуская Хатка, Захарэўскі завул. д. № 6.

Програма з'езду:

- 1) Даклад Беларускага Нацыянальнага Камітэту.
- 2) Даклад з мейсц.
- 3) Беларуское Нацыянальнае адраджэнне.
- 4) Аўтаномія Беларусі.
- 5) Нацыяналізацыя школы.
- 6) Эканамічнае становішча нашага краю і матэрыялы аб зямельнай справі.
- 7) Адбудаванье трау.
- 8) Праект цэнтральнага Беларускага арганізаціі.

АД Таварыства Беларускай Культуры.

Таварыство Беларускага Культуры паведамляе, што ім назначаецца конкурс за напісанне гэтакіх падручнікаў для пачатковых школ:

- 1) Напулярная гісторыя Беларусі,
- 2) Напулярная апісаційная географія Беларусі с карткім нарысам агульной географіі,
- 3) Напулярная апісаційная натуральная (естественная) гісторыя краю,
- 4) Граматыка беларускай мовы,
- 5) Арытметычны задачнік с карткім нарысам на тэрміналёгіі для настаўнікаў,
- 6) Хрыстаматыя,
- 7) Кніжка для чытания I, II і III г. г.,
- 8) Лімнаграф.